

OED

postmottak@oed.dep.no

att.: Laila Berge

Høring av forordning om nødsituasjoner og gjenoppretting (network code on emergency and restoration) - NC ER

Den foreslåtte forordningen om nødsituasjoner og gjenoppretting, NC-ER, er av stor betydning for aktørene i kraftsystemet. Det er viktig å ha et godt avklart ansvars- og rolleforhold når nødsituasjoner skal håndteres. Oppgavene som skal gjennomføres, må være godt definert, og ansvaret for gjennomføringen avklart. Statnett som TSO, tillegges en rekke formelle rettigheter og plikter i denne sammenheng. Nettselskapene og produsentene tillegges også en rekke plikter, men deres rettigheter er uklare og bør tydeliggjøres. Spesielt skaper det nye regelverket (pakken av koder) uklarhet i nettselskapenes rolle som driftsoperatør for egne anlegg og koordineringen innenfor områdekonsesjonen mot tilgrensende nett. For produsentene er det viktig at retten til økonomisk godtgjørelse for leverte tjenester slås fast, slik at gode incentiver for leveranser av nødvendige tjenester etableres. Koordineringsoppgavene mellom de ulike partene, for å sikre en god og balansert plan for håndtering av nødsituasjoner og gjenoppbygging etter utfall, informasjonsutveksling, og testing av planverket, er svært viktig. Det må derfor skapes gode innsynsmuligheter for berørte aktører og likeverdige rettigheter og plikter mellom DSOene og TSOene. Den tette sammenkopleingen mellom ulike forordninger (NC-RfG, NC-DCC, NC-HVDC og GL-SysOp) og de mange kryssreferansene mellom disse gjør det krevende å få en full oversikt over konsekvensene. Dette nødvendiggjør etter vårt syn en tett koordinering mellom behandlingen av de ulike forordningene og konsekvensene dette får for eksisterende forskrifter, spesielt forskrift om systemansvaret, forskrift om beredskap i kraftforsyningen, rasjoneringsforskriften og NVEs ansvar som beredskapsmyndighet.

Vi viser til OEDs høringsbrev av 13.7.2016, vedrørende EU-kommisjonens forslag til forordning om håndtering av nødsituasjoner og gjenoppretting etter utfall i kraftsystemet (NC ER).

Forslag til forordning er hjemlet i forordning (EF) nr. 714/2009 om grensekryssende krafthandel. Forslag til forordning er nå til behandling i Grensehandelskomiteen, og det er ifølge departementet lagt opp til votering i komiteen høsten 2016. Forslaget vil deretter bli oversendt Rådet og Europaparlamentet for gjennomgåelse, og kan, med bakgrunn i de innspillene som gis, bli endret som følge av behandlingen. EU-kommisjonen har oppfordret til at forslag til forordning forelegges berørte aktører nasjonalt før den videre behandlingen i Grensehandelskomiteen. I tråd med midlertidige retningslinjer for forvaltningen av Norges deltakelse i EØS- og Schengen-samarbeidet er forslaget sendt på høring. Energi Norge avgir med dette våre høringsinnspill.

Departementet har bedt om innspill innen 1. september 2016.

Generelle kommentarer

NC-ER er et krevende dokument da det baseres på en rekke definisjoner og føringer gitt i andre forordninger (NC-RfG, NC-DCC, NC-HVDC, GL-SysOp), som ikke uten videre er selvforklarende. Dokumentet har videre mange krysskoblinger til de nevnte koder som gjør det utfordrende å se omfanget av de ulike kravene og forpliktelsene. Strukturen i de ulike forordningene er ikke gjennomgående, noe som vanskeliggjør lesbarheten og forståelsen av dokumentene. Det hadde lettet lesbarheten og tilgjengeligheten til dokumentet om definisjonslisten var utfyllende for de områder som berøres av NC-ER og sortert alfabetisk. Videre er det forskjeller i engelsk og norsk terminologi. At forordningene skal kommenteres ut i fra en engelsk versjon, hvor begrepene ikke er definert i en norsk kontekst, åpner for ulike fortolkninger av de ulike begrepene og potensielle misforståelser.

Etter Energi Norges syn er det viktig at reguleringsmyndigheten, i samarbeid med Statnett og bransjen for øvrig, sikrer en god prosess i gjennomgangen og implementeringen av de ulike forordningene. NC-ER har som nevnt sterke relasjoner til andre forordninger, som nå behandles av Statnett på vegne av NVE. Energi Norge har bedt NVE og Statnett om å se de ulike kodene i større sammenheng og involvere aktørene i dette arbeidet.

NC-ER pålegger TSOen å utarbeide forslag til vilkår og betingelser for aktørene for å sikre beredskap i nødsituasjoner og gjenoppbygging etter utfall i kraftsystemet. Det legges opp til at det gjennom lov eller avtaler etableres vilkår og betingelser for leverandører for beredskapstjenester og gjenoppbyggingstjenester. Tilsvarende legges det opp til at SGUer (produsenter, forbrukere og netteiere som ikke defineres som systemoperatør) kan pålegges å utføre særskilte oppgaver og levere tjenester til systemet. GL-SysOp beskriver hvordan krav til leveranser (*procurement* eller kjøp) av tjenester fra ulike tilknyttede kunder (SGUer) skal finansieres. I henhold til dagens regulering i Norge skal slike tjenester i utgangspunktet baseres på markedsløsninger eller på markedsmessige prinsipper. Dette er også et bærende prinsipp i NC-ER, hvor det blant annet står i artikkel 39 avregningsprinsipper at reglene som utvikles skal sikre at:

- TSOen opptrer finansielt nøytralt.
- Incentivvridninger og uønskede incentiver unngås.
- Gode incentiver for aktørene til å bidra til å gjenopprette balansen i systemet sikres.
- TSOen gis incentiver til å gjenopprette systemet så raskt som mulig.
- Tilbydere av balansetjenester gis incentiver til å tilby tjenester som bidrar til å gjenopprette normal driftssituasjon.

Dette innebærer så langt vi kan se, at det utvikles gode markedsløsninger som gir økonomiske incentiver til å levere de ønskede tjenestene. Imidlertid inneholder dagens norske regulering vedtaksfullmakter som muliggjør at tjenester kan rekvireres av Statnett, med eller uten godtgjørelse for de som påføres kostnader. Energi Norge har registrert et økende omfang av vedtak der tjenester rekvireres uten godtgjørelse. GL SysOp erstatter etter vår oppfatning dagens løsning med vedtakskompetanse med en løsning gjennom avtaleinngåelse og godtgjørelse av tjenester, ref. art. 55 (c) og 108 I GL-SysOp.

Each TSO shall design, set up and manage the procurement of ancillary services and use all available economically efficient and feasible means to procure the necessary level of ancillary services.

Energi Norge støtter en slik løsning ettersom det vil gi riktigere incentiver for fremskaffelse og prising av systemtjenester, herunder tjenester levert for å beskytte og gjenoppbygge kraftsystemet etter utfall. Der det stilles krav til aktørene om leveranser av slike systemtjenester, må dette baseres på godtgjørelser for de kostnader som påføres aktøren, inklusive en rimelig avkastning på investert kapital.

Gjennom NC-ER (og de øvrige forordningene) gis TSOene en rekke rettigheter og plikter overfor tilknyttede kunder i systemet og DSOer, og i tillegg en rekke koordinerings- og informasjonsoppgaver mot øvrige TSOer i systemet. Mange av disse virkemidlene og oppgavene vil kunne ha store konsekvenser for aktørene i kraftsystemet. Det er derfor viktig å sikre transparens i TSOenes agering og

resiprositet i informasjonsinnhenting, datautveksling og leveranser av tjenester mellom leverandører og TSOer.

NC-ER er tydelig på TSOenes plikter og rettigheter. Dokumentet regulerer også i betydelig grad DSOenes og SGUenes plikter, men i betydelig mindre grad DSOenes og SGUenes rettigheter. Det fremstår uklart hvilken rolle underliggende nettselskaper vil få i fremtiden, ettersom DSO begrepet kan fortolkes som en systemoperatørrolle eller en kunderolle (Grid User), alt avhengig av nasjonale bestemmelser. Dette fremgår ikke tydelig av forordningen, men er beskrevet i Framework Guidelines On Electricity Grid Connections. Dette er etter vårt skjønn en betydelig svakhet i dokumentet og skaper usikkerhet knyttet til nettselskapenes fremtidige rolle. DSOenes rolle og rettigheter bør derfor i større grad tydeliggjøres, både i forordningen, men også i det nasjonale regelverket ved implementeringen av forordningene.

I forordningen opereres det med forskjellige krav til gjennomføring av tiltak og pålegg. Det er symptomatisk at de fleste krav som skal gjennomføres av DSOer og SGUer skal skje med nærmest umiddelbar virkning "*shall execute without undue delay*" eller "*without delay*". Gjennomføringskravene for TSOene i interaksjonen med DSOer og SGUer er enten ikke oppgitt eller romslige "*shall provide in due time*". Det er viktig at forordningens krav til resiprositet også fremkommer i kravene til gjennomføring av tiltak.

Forordningen legger opp til at tilgrensende TSOer skal hjelpe hverandre i nødsituasjoner. Vi støtter dette prinsippet. Derimot fremgår det ikke hvordan kostnadene ved denne gjensidige støtten skal fordeles mellom involverte TSOer og ikke minst hvordan de som leverer tjenestene som viderefremmes til andre TSOer skal godtgjøres. Dette bør avklares.

Spesifikke kommentarer til de enkelte artikler

I det etterfølgende gis kommentarer til noen konkrete artikler vi så langt mener er av spesiell betydning. Listen er ikke uttømmende og vi vil, ettersom saken modnes, kunne ha flere innspill som vi ønsker å meddele departementet.

Artikkel 3 Definitions

Significant Grid Users, SGUer er ikke definert i forordningen eller noen av de øvrige forordninger. Begrepet står sentralt i reguleringen og er så langt vi kan se, kun definert i Framework Guidelines On Electricity Grid Connections. Her står det blant annet "*Unless stated otherwise, reference to DSO implies DSO as grid user*". Dette innebærer så langt vi kan se, at underliggende netteiere (anleggskonsesjonærer for anlegg ikke definert som transmisjon og områdekonsesjonærer) ikke er å oppfatte som systemoperatører i sine respektive nett. Dette er etter vårt skjønn svært uheldig og i utakt med intensjonen i konsesjonene, som blant annet regulerer konsesjonærens driftsansvar, beredskapsansvar, og kvalitetsforpliktelser overfor tilknyttede kunder med tilhørende økonomiske forpliktelser (KILE, USLA og generelt erstatningsansvar ved brudd på forskriftskrav). Begrepet '*significant grid user*' bør tas inn i definisjonslisten i forordningen og DSOens operative ansvar tydeliggjøres, enten direkte i forordningen eller i den nasjonale implementeringen.

I forordningen brukes begrepet *K-factor* i forbindelse med utpekelse av leder for frekvensregulering innenfor et synkront området. Begrepet er ikke definert og bør tas inn i definisjonslisten.

'high priority grid user' er en SGU hvor spesielle forhold gjelder for frakopling og spenningssetting. Det fremgår ikke så langt vi kan se, noen kriterier eller føringer for hvordan disse kundegruppene skal utpekes. Føringer for dette bør tas inn i forordningen.

Artikkel 4 Regulatory aspects

I ledd 6 åpnes det opp for at det enkelte medlemsland kan kreve regulator godkjenning av krav, vilkår og betingelser eller metoder fastsatt av TSOen, som er regulert av forordningen, men ikke underlagt kravet om godkjenning (ledd 2). Etter vårt skjønn bør alle krav, vilkår, betingelser og metoder fremsatt av TSO under denne forordningen godkjennes av regulator, med klagerett for aktørene, med mindre dette er forhold underlagt frivillig avtaleinngåelse mellom partene.

Artikkel 18 *Frequency deviation management procedure*

5. og 6 ledd synes å dekke de samme forhold. Disse bør derfor vurderes slått sammen eller forskjellen i innhold tydeliggjøres.

Artikkel 21 *Assistance for active power procedure*

I 3. ledd fremgår det ikke hvordan kostnader og godtgjørelser skal fordeles mellom leverandør, formidlende TSO og mottaker av tjenestene.

Artikkel 24 *Implementation of the restoration plan*

Ledd 4 åpner for at nasjonal lovgivning kan gi TSOen rett til å kortslutte DSOenes informasjonsansvar overfor sine kunder. Dette er uheldig og er tett knyttet til diskusjonen om hvem som skal ha det operative driftsansvar og kundekontakten i distribusjonsnettene i fremtiden. Dersom TSOene i økende grad gis hjemler til direkte kundestyling og kundekontakt i distribusjonsnettene, forrykkes ansvars- og rolleforholdene knyttet til driften av anleggene regulert av konsesjonene (anlegg og områder).

Artikkel 29 *Appointment of a frequency leader*

I ledd 3 benyttes begrepet "K-factor". I bransjen brukes k-faktor først og fremst i forbindelse med tariffing. Begrepet bør defineres i definisjonslisten.

Artikkel 30 *Frequency management after frequency deviation*

Reguleringen under dette punktet og de påfølgende artikler knyttet til frekvenshåndtering og resynkronisering er utydelig på ansvarsfordelingen. Det later til at de nasjonale TSOer ved utfall og gjenoppbygging, der en frekvensleder er utpekt, skal overlate manuell aktivering av frekvensforstyrrelsesreserven til frekvensleder. Dette kan bety, slik vi oppfatter det, at Statnett skal overføre dette ansvaret til SvK, dersom SvK er utpekt som frekvensleder.

Artikkel 31 *Frequency management after synchronous area split*

Hele denne artikkelen synes å regulere frekvenslederens ansvar der et synkront område er delt opp i synkrone delområder. Dette ansvaret er først og fremst knyttet til de forhold der områder splittes og skal resynkroniseres. Vi anbefaler at det vurderes å slå dette sammen med kapittel 4 *Resynchronisation*.

Artikkel 33 *Appointment of a resynchronisation leader*

Der et synkronområde splittes opp i ulike separate synkronområder, eksempelvis at det nordiske systemet deles opp i to eller flere uavhengige synkrone delområder, skal systemene styres av en frekvensleder og eventuelt en resynkroniseringsleder. Om dette er en og samme leder eller om det er ledere utpekt i hvert land for de synkrone delsystemene eller totalsystemet, er uklart. Dette kan med fordel tydeliggjøres.

Kapittel IV *Markedsintegrasjon*

Å suspendere markeder er svært alvorlig ettersom det kan skape stor usikkerhet og høy risiko for aktørene. Et slikt inngrep bør ikke tillattes med mindre dette kan understøttes av en solid begrunnelse og med godkjennelse av regulatormyndighetene.

Det må utarbeides klare regler for hvordan de ulike markedsaktørene skal godtgjøres for leverte tjenester og hvordan inngåtte forpliktelser, som ikke blir levert, skal håndteres og hvem som har det økonomiske ansvaret når markeder suspenderes.

Det fremgår heller ikke av forordningene hvor lenge en midlertidig ("*temporarily*") suspensjon kan vare. Begrepet «*temporarily*» indikerer at dette ansees som kortvarig, men teksten for øvrig synes å åpne for noe annet. Listen for å suspendere markeder bør ligge svært høyt, ha klare betingelser for aktivering og avgrensning så langt som mulig i tid. Forordningens prinsipper om å skape incentiver for TSOene til å gjenopprette normalsituasjonen så raskt som mulig tilsier at det bør være økonomiske incentiver for TSOene, som bidrar til at en eventuell suspensjon av markeder begrenses mest mulig.

Artikkel 39 Settlement principles

I første ledd pålegges TSOene å utvikle spesifikke metoder for godtgjørelse for balansetjenester (energi og kapasitet) og regler for ubalanseoppgjør, når ordinære markedsaktiviteter er suspendert. Bakgrunnen for dette er at realtidsprisingen i normalsituasjoner ikke er tilstede når markedet suspenderes. Det er vanskelig å se hvordan reglene for normaldriftssituasjoner da kan gjøres gjeldende. Vi foreslår at setningen i 39.1 slettes "*The TSO may propose the same rules it applies for normal operations*".

I tredje ledd utdypes sentrale forhold som skal ivaretas ved utviklingen av regelverket for suspensjon av markedet. Det er i denne sammenheng viktig at ubalanseprisen reflekterer verdien av TSOenes tiltak for å opprettholde og gjenopprette systemsikkerheten. Dersom verdien av systempåliteligheten for kundene og TSOenes virkemidler for å sikre systemsikkerhet ikke reflekteres gjennom ubalanseprisingen, vil dette gi prissignaler til ineffektiv utnyttelse av kraftsystemet og gale investeringer. Tredje ledd bør derfor tilføres følgende bokstav:

(f) "ensure that the imbalance price reflects the value of actions taken by the TSO to maintain and restore the system".

Det er viktig å sikre at markedssuspensjon kun skjer i de situasjoner det ikke finnes andre muligheter. TSO bør derfor gis sterke incentiver til å avstå fra å suspendere markedet med mindre dette er tvingende nødvendig. Regler bør implementeres for å unngå at balanseansvarlige selskaper, BRPer, som utfører sine plikter i henhold til regelverket, ilegges finansielle sanksjoner. Uten en slik regulering kan i verste fall balanseansvarlige aktører få sterke økonomiske incentiver til å avstå fra å følge TSOenes beslutninger.

Tidligere paragrafer som regulerer disse forholdene bør derfor tas inn igjen i teksten:

(g) "avoid any financial penalties imposed on Balance Responsible Parties and Balancing Service Providers due to the reasonable execution of the actions requested by the TSO"

(h) "disincentives TSOs to suspend market activities, unless strictly necessary, and incentivise TSOs to restore the market activities as soon as possible".

Artikkel 40 Information exchange

I ledd 2 begrenses TSOenes informasjonsplikt til de områder hvor informasjon er tilgjengelig "*where available to the TSO*" og tidsmessig når TSOen finner det passende å informere "*shall provide in due time*". Vi ser ikke hvorfor det skal foreligge andre krav til TSOene knyttet til tilgjengelighet på informasjon og hvor raskt det skal formidles enn for øvrige aktører som reguleres av forordningen. Det er viktig med resiprositet i forpliktelser, noe forordningene også stadfester. Det bør derfor klarlegges hvilken informasjon som skal formidles og stilles krav til at TSOene har denne informasjonen tilgjengelig for formidling, uten ugrunnet opphold. I motsatt fall bør kravene til DSOer og SGUer gis de samme tillempninger som TSOen.

I den grad det er behov for ytterligere avklaring av våre innspill stiller vi oss til disposisjon for departementet.

Vennlig hilsen

Energi Norge

Einar Westre

Direktør nett og marked

Hans Olav Ween

Næringspolitisk rådgiver - Kraftsystemer

Kopi: NVE, Statnett SF